

Katarzyna Włodarczyk – Śpiewak
Katedra Mikroekonomii
Uniwersytet Szczeciński

MIESIĘCZNE WYDATKI MŁODYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH Z WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO NA PŁASZCZYŹNIE PORÓWNAWCZEJ

Przemiany gospodarcze zachodzące od 1989 roku zmieniły w sposób zasadniczy strukturę konsumpcji zarówno w przekroju przedmiotowym, podmiotowym, jak i przestrzennym. Należy podkreślić, że te zjawiska inaczej rozkładały się w skali całego kraju. Wynikało to ze specyfiki poszczególnych regionów i intensywności zmian pociągających za sobą szerokie oddziaływanie na społeczność regionalną. Poszczególne województwa Polski obecnie różnią się między sobą zarówno poziomem gospodarczym, jak i cywilizacyjnym, natomiast mieszkańcy strukturą społeczną, demograficzną, poziomem wydatków i konsumpcji. Przyczyn takiej sytuacji można dopatrywać się w nierównomiernym rozłożeniu zasobów naturalnych i wielkości majątku trwałego, które warunkują procesy urbanizacyjne i osiedleńcze, a jako drugą grupę przyczyn można wskazać uwarunkowania historyczne, kulturowe, socjologiczne i psychologiczne¹.

Wpływ przemian społeczno – gospodarczych na kształtowanie się struktury wydatków może również odmiennie oddziaływać na różne wiekowo grupy konsumentów. Szczególne znaczenie w określaniu przyszłych zmian i rozwoju popytu mają dane dotyczące gospodarstw domowych ludzi młodych i zostaną one przedstawione dla potrzeb niniejszego referatu na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród grupy młodych rodzin z województwa zachodniopomorskiego², czyli takich, w których poszczególne osoby należące do danego gospodarstwa domowego nie przekroczyły 35 roku życia³. Dobór próby badawczej był podyktowany faktem, iż w zmieniających się warunkach społecznych i gospodarczych każdy konsument stoi przed ważnymi wyborami dotyczącymi zarówno wydatków, jak i pozyskiwania środków pieniężnych, zachowania się w otaczającej rzeczywistości, kształtowania swoich potrzeb i oczekiwań w stosunku do nabywanych produktów i usług. W trakcie badań mogły pojawiać się pytania: jakie są kierunki dążeń konsumpcyjnych polskiego społeczeństwa?; czy konsumenci są zadowoleni ze swoich wydatków i położenia materialnego?; od czego zależą ich ostateczne decyzje nabywcze? Aby otrzymać odpowiedź na zadane pytania najlepiej jest uzyskać je od młodych konsumentów. Zmiany polityczne i gospodarcze, które zachodziły w naszym kraju od połowy lat osiemdziesiątych oraz ich konsekwencje,

¹ J. Kramer, *Przestrzenna struktura konsumpcji w Polsce*, PWN, Warszawa 1980, s. 5-6

² Badania ankietowe zostały przeprowadzone w miesiącach luty – kwiecień 2001 wśród grupy 423 gospodarstw domowych z województwa zachodniopomorskiego

³ Ten pułap wiekowy przyjęto na podstawie dostępnej literatury i przeprowadzanych wcześniej badań demograficznych. Por. m.in.: M. Latuch, *Demografia społeczno-ekonomiczna*, Warszawa 1985, s. 117-124, 166, 172, 174-175; Z. Kędzior, *Gospodarstwo domowe – podmiot gospodarujący*, Warszawa 1992, s. 6-7; B. Górecki, *Ekonomika gospodarstwa domowego. Zarys problemów*, Warszawa 1979, s. 59-66.

które mają miejsce obecnie spowodowały (i nadal powodują) przeobrażenia mentalności wszystkich konsumentów, wyrażające się w przyjęciu nowego układu wartości konsumpcyjnych. Najlepiej przystosowują się do wszelkich zmian ludzie młodzi w ogóle nie odczuwający funkcjonowania poprzedniego systemu gospodarczego lub tacy, na których nie pozostawił on wyraźnego piętna (ze względu na krótki czas oddziaływania). Dlatego można przyjąć założenie, iż ta grupa konsumentów stanowi bardzo elastyczną i podatną na zmiany zewnętrzną część społeczeństwa polskiego.

Badania i analizy wydatków polskich rodzin prowadzone obecnie przez GUS pozwalają na wyodrębnienie pewnych tendencji w kształtowaniu się struktury konsumpcji, które znajdują także potwierdzenie w danych dotyczących młodych gospodarstw domowych. Na podstawie danych GUS wynika, iż największy udział wydatków w ogóle wydatków konsumpcyjnych stanowią wydatki na żywność. Z roku na rok można jednak obserwować spadek ich udziału w całości wydatków konsumpcyjnych. Chociażby w porównaniu z 1998 rokiem nastąpiło ich ograniczenie w 2000 roku o około 4%⁴. Taka tendencja utrzymuje się zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w całej Polsce i może świadczyć o stopniowej poprawie warunków życia ludności. Może także odzwierciedlać w ten sposób zastosowanie prawa Engla, które mówi, że im zamożniejsze społeczeństwo tym udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem powinien być niższy.

Drugą grupą wydatków pod względem ich udziału w całości wydatków konsumpcyjnych są wydatki mieszkaniowe, stanowiące około 20%. W porównaniu z rokiem 1998 można zauważyć corocznie powolną tendencję rosnącą tych wydatków. Podstawowej przyczyny takiej sytuacji należy przede wszystkim upatrywać w podwyżkach cen czynszów, wody, światła i gazu w ciągu ostatnich lat.

Uwagę należałoby zwrócić także na rosnący udział wydatków na transport i łączność w ogóle wydatków konsumpcyjnych, które uplasowały się na trzeciej pozycji. Trudno jest jednak określić, w których z gospodarstw domowych potwierdzają się te tendencje, a w których nie. Należy bowiem dodać, że wszystkie powyższe informacje odnoszą się do ogółu gospodarstw domowych i nie uwzględniają ich zróżnicowania pod kątem wielu charakterystyk. Poziom wydatków gospodarstw domowych zależy przede wszystkim od rozporządzalnego dochodu. Przeciętne dochody uzyskiwane w ramach różnych grup społeczno – ekonomicznych gospodarstw domowych wykazują duże różnice, stąd też należałoby stwierdzić, iż przedstawiona tutaj struktura wydatków nie jest jednakowa dla wszystkich gospodarstw domowych i może ona w rzeczywistości ulegać szerokim wahaniom. Nie bez znaczenia przy podejmowaniu decyzji konsumpcyjnych są także inne czynniki, jak chociażby ceny lub zmiany zachodzące na rynku, które różnie postrzegane przez konsumentów mogą prowadzić do częściowej lub całkowitej zmiany przedstawionych decyzji nabywczych.

Jako główne wnioski prowadzonych analiz GUS można uznać zatem:

- wysoki udział wydatków na żywność w całości wydatków konsumpcyjnych;
- znaczny udział wydatków związanych z utrzymaniem mieszkania;
- nieznaczny udział wydatków na higienę i zdrowie;
- niskie wydatki na kulturę, sport i wypoczynek⁵.

⁴ Rocznik Statystyczny województw 1999, GUS, Warszawa 1999, s. 64; Warunki życia ludności w 2000 roku, GUS Departament Warunków Życia, Warszawa 2001, s. 116.

⁵ Warunki życia ludności w 1998, GUS, Warszawa 1999; K. Kuśmierczyk, L. Piskiewicz, Polskie gospodarstwa domowe w okresie transformacji, IRWiK, Warszawa 2000, s. 40-41.

Średnia wysokość miesięcznych wydatków gospodarstw domowych badanych w województwie zachodniopomorskim wynosiła w 2000 roku 1793,34 zł. Na jedną osobę przypadało 574,79 złotych. Prawie 97% z tych wydatków przeznaczano na towary i usługi konsumpcyjne. Wysoki udział tych wydatków w wydatkach ogółem jest charakterystyczny nie tylko dla gospodarstw domowych województwa zachodniopomorskiego, ale także dla całej Polski oraz utrzymuje się on od kilku lat na względnie stałym poziomie. W 2000 roku przeciętne miesięczne wydatki w Polsce kształtowały się na poziomie 1870 zł, co w przeliczeniu na osobę dawało 605,21 zł. Utrzymał się również udział wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w całości wydatków polskich gospodarstw domowych i pozostał na poziomie 97,3%⁶.

Na podstawie przeprowadzonych badań określono, iż miesięczne wydatki ogółem na towary i usługi konsumpcyjne w populacji młodych gospodarstw domowych kształtowały się w 2001 roku na poziomie 1747,72 zł i z tego na osobę przypadało 615,40 zł.

Na podstawie powyższych danych widać, iż wartość wydatków przypadających miesięcznie na osobę w gospodarstwach domowych ludzi młodych nie odbiega w istotny sposób od przeciętnych danych liczonych dla województwa czy też dla Polski.

Tabela 1 przedstawia struktury miesięcznych wydatków badanych młodych gospodarstw domowych, gospodarstw domowych województwa zachodniopomorskiego oraz analogiczne dane ogólnopolskie.

Tabela 1

Struktura miesięcznych wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w gospodarstwach domowych Polski i województwa zachodniopomorskiego w 2000 roku oraz badanych młodych gospodarstwach domowych (w %)

WYDATEK	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
POLSKA	32,0	3,1	5,7	24,8	4,6	13,9	1,5	6,9	7,5	100%
WOJ. ZACHODNIO POMORSKIE	34,0	3,5	5,9	21,7	4,2	15,1	1,5	7,0	7,1	100%
MŁODE GOSP.DOMO WE	34,6	6,0	7,6	24,5	2,7	9,0	4,7	3,7	7,2	100%

1. Żywność i napoje bezalkoholowe
2. Tytoń i napoje alkoholowe
3. Odzież i obuwie
4. Mieszkanie, wyposażenie i utrzymanie
5. Ochrona zdrowia
6. Transport i łączność
7. Edukacja
8. Rekreacja

⁶ Rocznik statystyczny województwa zachodniopomorskiego 2001, US w Szczecinie, Szczecin 2001, t. 1, s. 216; Rocznik statystyczny województwa zachodniopomorskiego 2000, US w Szczecinie, Szczecin 2000, s. 315.

9. Pozostałe
10. Razem

Źródło: Warunki życia ludności w 2000 roku, Studia i analizy statystyczne, GUS, Departament warunków Życia, Warszawa 2001, s. 116; Rocznik statystyczny województwa zachodniopomorskiego 2001, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2001, t.1, s. 216; badania własne.

Porównując przeciętne miesięczne wydatki badanych młodych gospodarstw domowych ze średnimi wydatkami na towary i usługi konsumpcyjne w Polsce i województwie zachodniopomorskim zauważalne są zbliżone ich wartości jedynie w przypadku żywności i napojów bezalkoholowych. Wynika to najprawdopodobniej bezpośrednio z określonego poziomu cen i dochodów w poszczególnych gospodarstwach oraz pośrednio z przyzwyczajzeń zakupowych polskiego społeczeństwa ukształtowanych niezależnie od wieku. W pozostałych grupach towarów i usług zbliżone są wartości ich udziałów w całkowitej strukturze wydatków dla Polski oraz całego województwa zachodniopomorskiego, a w przypadku młodych gospodarstw domowych pojawiają się natomiast pewne odchylenia od średnich wartości krajowych i wojewódzkich.

Na zakupy wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych młode gospodarstwa domowe przeznaczają znacznie więcej aniżeli przeciętne gospodarstwo polskie lub pochodzące z województwa zachodniopomorskiego. Wydatki młodych rodzin kształtują się tutaj na poziomie 108,62 zł w ciągu miesiąca, podczas gdy w Polsce wydatki te wynoszą tylko 54 zł, a w zachodniopomorskim – 58 zł. Tak znaczna różnica pomiędzy wydatkami młodych a pozostałych gospodarstw może być wynikiem nie tylko posiadanych dochodów, ale również prowadzonego stylu życia, mentalności, młodego wieku i braku świadomości o następstwach używania tych dóbr.

Wydatki na odzież i obuwie w miesięcznej strukturze zakupów poszczególnych gospodarstw domowych nie wykazują znacznych różnic. W stosunku do wydatków przeciętnego gospodarstwa polskiego, jak i zachodniopomorskiego wydatki młodych gospodarstw domowych są wyższe o niespełna 2%. Młode gospodarstwa domowe przeznaczają miesięcznie na te cele około 130 zł, podczas gdy w Polsce średnia wartość tych wydatków wynosi prawie 100 zł, natomiast w województwie 98 zł. Niewielka różnica kwotowa może być potraktowana jako wynik wyższych dochodów lub też nabywania towarów markowych po wyższych cenach.

Kolejną grupę wydatków stanowią wydatki związane z utrzymaniem i wyposażeniem mieszkania. W porównaniu do średniej województwa zachodniopomorskiego – 359,68 zł - młode gospodarstwa domowe wydają na mieszkanie więcej – 427,35 zł, co może być spowodowane wyższymi kwotami przeznaczanymi na wyposażenie i prowadzenie gospodarstwa domowego. Przy porównaniu wydatków na mieszkanie badanych młodych gospodarstw domowych i przeciętnych w Polsce, zarówno kwoty przeznaczane na te cele, jak i ich udział w strukturze wydatków są prawie jednakowe.

Piątą grupę wydatków w strukturze stanowią wydatki na ochronę zdrowia i w młodych gospodarstwach domowych są one zdecydowanie niższe. Przeciętne polskie gospodarstwo domowe średnio w ciągu miesiąca przeznaczają na ten cel około 80 zł, a w województwie zachodniopomorskim tylko o 10 zł mniej. Badane młode gospodarstwa domowe miesięczne wydatki na ochronę zdrowia oszacowały na 46 zł. Różnice te prawdopodobnie wynikają przede wszystkim z młodego wieku respondentów, którzy

zdecydowanie niższe kwoty muszą wydawać na zakupy sprzętu medycznego, usług medycznych, czy też leczenie szpitalne lub sanatoryjne.

Duża różnica pomiędzy młodymi gospodarstwami a przeciętnymi w Polsce lub województwie istnieje natomiast przy wydatkach na transport i łączność. W Polsce wydaje się miesięcznie na ten cel średnio około 240 zł, w województwie zachodniopomorskim – 250 zł. Młode gospodarstwa domowe przeznaczają na transport i łączność niespełna 160 zł w ciągu miesiąca. Ewentualnym wyjaśnieniem tej kwestii może być posiadanie i używanie transportu, samochodów i telefonów służbowych, które nie są traktowane jako wydatki w tych gospodarstwach domowych.

Kolejną grupą wydatków, która przedstawia także znaczne różnice pomiędzy wydatkami młodych a przeciętnych gospodarstw domowych są wydatki na naukę. W przypadku badanych młodych gospodarstw domowych są one zdecydowanie wyższe aniżeli przeciętne i stanowią prawie 5% ogółu wydatków młodych gospodarstw domowych. Na edukację przeznaczają badani respondenci miesięcznie prawie 83 zł, podczas gdy w Polsce średnio w gospodarstwach domowych przeznacza się na ten cel 26 zł, a w województwie 25 zł. Zdecydowanie wyższe kwoty w przypadku młodych gospodarstw domowych mogą świadczyć nie tylko o edukacji dzieci i młodzieży z tych rodzin, ale także o edukacji dorosłych korzystających przede wszystkim ze szkół zaocznych, wieczorowych lub prywatnych, które są płatne.

W przypadku grupy wydatków na rekreację także widoczne są zdecydowane różnice pomiędzy młodymi gospodarstwami domowymi a przeciętnymi w kraju i województwie. Młode gospodarstwa domowe przeznaczają na wypoczynek, sport, kulturę tylko niecałe 4% swoich dochodów, czyli około 65 zł miesięcznie. W Polsce udział tych wydatków w ogólnej strukturze jest zdecydowanie wyższy i stanowią one 120 zł miesięcznie, a w województwie – 117 zł.

Ostatnia grupa wydatków i usług w ogólnej strukturze, czyli pozostałe wydatki nie wykazuje znacznych różnic. Należy tutaj dodać, iż ujęto w tych wydatkach między innymi wydatki na higienę osobistą oraz wydatki na hotele i restauracje.

Tabela 1 pozwala zatem na stwierdzenie, iż pomimo odmienności badanych gospodarstw domowych, różniących się przede wszystkim miejscem zamieszkania i wiekiem, ale także poziomem dochodów, statusem demograficzno – zawodowym, stylem życia oraz innymi cechami kierunku zachowań nabywczych odnoszących się do sposobu rozdysponowania środków na zakup trzech podstawowych grup dóbr i usług, jakimi są: żywność, mieszkanie oraz odzież i obuwie jest prawie zgodny. Ponadto porównując zawarte w tabeli 1 struktury miesięcznych wydatków na towary i usługi konsumpcyjne różnice w wahaniami ich udziałów są tak niewielkie, iż można pokusić się o wniosek, że czynnik demograficzny będący determinantą wyodrębnienia młodych gospodarstw domowych nie odgrywa głównej roli w kształtowaniu ich spożycia i potrzeb konsumpcyjnych.

Powyższe dane dotyczące struktury miesięcznych wydatków młodych gospodarstw domowych można również częściowo porównać z podobnymi wynikami badań wykonanymi przez Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji na reprezentatywnej grupie 465 miejskich gospodarstw domowych ludzi młodych w 2000 roku. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi na pytania ankietowe ustalono, iż miejskie młode gospodarstwa domowe przeznaczają na żywność 30,4% ogółu wydatków, czyli mniej niż badane młode gospodarstwa w województwie zachodniopomorskim. Drugą pozycję stanowiły wydatki na mieszkanie - 23,1%, co wykazuje zbliżoną wartość dla

analogicznych wydatków młodej populacji z zachodniopomorskiego. Na trzecim miejscu natomiast znalazły się wydatki na transport i łączność, podobnie jak w młodych gospodarstwach domowych z województwa zachodniopomorskiego, jednak w polskich gospodarstwach domowych ludzi młodych były one wyższe i stanowiły 13% ogółu wydatków konsumpcyjnych tych gospodarstw⁷. Tabela 2 przedstawia strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków polskich miejskich gospodarstw domowych ludzi młodych.

Tabela 2
Struktura wydatków polskich miejskich gospodarstw domowych ludzi młodych

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
30,4%	3,5%	23,1%	7,3%	3,5%	3,2%	13,0%	1,0%	6,8%	3,6%	4,6%

1. Żywność,
2. Używki,
3. Mieszkanie,
4. Odzież i obuwie,
5. Ochrona zdrowia,
6. Higiena osobista,
7. Transport i łączność,
8. Nauka,
9. Rekreacja i kultura,
10. Inne towary i usługi,
11. Pozostałe.

Źródło: K. Kuśmierczyk, Potrzeby konsumpcyjne gospodarstw domowych ludzi młodych, *Handel Wewnętrzny* nr 6 / 2001, s. 36.

Porównanie struktury wydatków polskich miejskich gospodarstw domowych ludzi młodych i młodych gospodarstw domowych z województwa zachodniopomorskiego wskazuje, iż polskie gospodarstwa cechują niższe wydatki na żywność, napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, mieszkanie, edukację oraz odzież i obuwie, natomiast więcej przeznaczają się na ochronę zdrowia, transport i łączność oraz rekreację i kulturę. Różnice te świadczą o tym, iż poziom i struktura wydatków są silnie związane z cechami charakteryzującymi gospodarstwa domowe. Zależą one od dochodów, czynników pozaekonomicznych, ale także niewątpliwie od czynników geograficznych oraz miejsca zamieszkania. Zatem zasadnym wydaje się dokonywanie nie tylko badań ogólnopolskich, ale także w ramach poszczególnych regionów w celu dokładnego rozpoznania zróżnicowanych zachowań konsumentów.

Istotnym i ważnym problemem przy analizowaniu struktury wydatków młodych gospodarstw domowych na płaszczyźnie porównawczej jest również dokonanie porównań z miesięcznymi strukturami wydatków gospodarstw domowych wybranych krajów Europy. Przy dokonywaniu takich analiz ważnym problemem jest wybór odpowiednich krajów. Problem ten wynika przede wszystkim z niejednolitego, często trudnego do porównania poziomu życia w tych krajach.

⁷ K. Kuśmierczyk, Potrzeby konsumpcyjne gospodarstw domowych ludzi młodych, *Handel Wewnętrzny* nr 6 / 2001, s. 33, 35-37.

Analizując zachowania nabywcze młodych gospodarstw domowych należy w tym przypadku rozgraniczyć te porównania w stosunku do krajów rozwiniętych, jak i znajdujących się w podobnej sytuacji jak Polska, czyli po transformacji ustrojowej. Przeprowadzone porównania pozwalają na zdobycie orientacji co do kierunków rozwoju struktur, jednakże nie pozwalają na formułowanie jednoznacznych i pewnych wniosków.

Tabela 3 prezentuje strukturę wydatków badanych młodych gospodarstw domowych na tle miesięcznych struktur wydatków gospodarstw domowych wybranych rozwiniętych krajów Europy. Tabela 4 przedstawia natomiast dane, które pozwolą na wskazanie różnic lub podobieństw pomiędzy strukturami wydatków młodych gospodarstw domowych i gospodarstw domowych państw Europy, które w ciągu ostatnich lat zmuszone były do podejmowania decyzji nabywczych w podobnych realiach ekonomicznych.

Tabela 3

Struktura miesięcznych wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w badanych młodych gospodarstwach domowych oraz gospodarstwach domowych wybranych krajów Europy Zachodniej w 2000 roku (w %)

WYDATEK/KRAJ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MŁODE GOSP. DOMOWE	34,6	6,0	7,6	24,5	2,7	9,0	4,7	3,7	7,2	
AUSTRIA	13,2	2,7	6,6	30,6	2,4	17,7	0,3	12,3	14,2	100%
FRANCJA	14,5	3,5	5,1	30,7	3,7	17,7	0,6	9,0	15,2	100%
WIELKA BRYTANIA	16,0	5,5	5,7	30,7	3,7	20,0	18,2		0,2	100%
NORWEGIA (1998)	11,2	4,0	6,7	30,3	3,2	22,0	11,3		11,3	100%
FINLANDIA (1998)	13,6	2,8	4,5	31,8	3,6	18,9	0,2	10,1	14,5	100%

1. Żywność i napoje bezalkoholowe
2. Tytoń i napoje alkoholowe
3. Odzież i obuwie
4. Mieszkanie, wyposażenie i utrzymanie
5. Ochrona zdrowia
6. Transport i łączność
7. Edukacja
8. Rekreacja
9. Pozostałe
10. Razem

Źródło: Statistisches Jahrbuch Österreichs 2002, Statistik Austria, Wien 2001, s. 219-220; Annuaire Statistique De La France, Edition 2002, Statistique Publique 2002, s. 220 – 221;

Annual Abstract of Statistics, 2002 Edition, United Kingdom, London 2002, s. 125;
 Statistical Yearbook of Norway 2000, Statistic Norway, Oslo – Kongsvinger 2000, s. 203;
 Statistick årsbok för Finland 2001, Statistic Finbaud, Helsinki 2000, s. 440.

Tabela 4

Struktura miesięcznych wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w badanych młodych gospodarstwach domowych oraz gospodarstwach domowych wybranych krajów Europy po przemianach ekonomicznych w 2000 roku(w %)

WYDATEK/KRAJ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MŁODE GOSP. DOM.	34,6	6,0	7,6	24,5	2,7	9,0	4,7	3,7	7,2	
CHORWACJA	32,1	3,9	10,1	18,2	2,1	15,0	0,7	6,7	11,2	100%
ŁOTWA	36,5	5,5	6,5	21,1	4,0	12,7	1,0	6,2	6,5	100%
LITWA	44,4	3,9	6,8	17,7	4,4	11,2	0,6	3,8	7,2	100%
CZECHY	26,3	3,0	6,5	24,7	1,4	13,2	0,8	9,8	14,3	100%
WĘGRY (1999)	19,0	9,2	4,9	17,7	6,0	17,7	18,5		7,0	100%

1. Żywność i napoje bezalkoholowe
2. Tytoń i napoje alkoholowe
3. Odzież i obuwie
4. Mieszkanie, wyposażenie i utrzymanie
5. Ochrona zdrowia
6. Transport i łączność
7. Edukacja
8. Rekreacja
9. Pozostałe
10. Razem

Źródło: Statistički Ijetopis Republike Hrvatske 2001, Državni Zavod za Statistiku, Zagreb 2001, s. 173; Latvijas Statistikos Gadagrāmata 2001, Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde, Rīga 2001, s. 73; Lietuvos Statistikos Metraštis, Statistikos Departamentas Statistics Lithuania, Vilnius 2001, s. 209; Statistická Ročenka České Republiky 2001, Český statistický úřad, Praha 2001, s. 270; Magyar Statisztikai Évkönyv 2000, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2001, s. 111.

Porównując wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe widoczny jest ich znaczny udział zarówno w strukturze konsumpcji młodych gospodarstw domowych, jak i polskich. Stanowią one około jednej trzeciej wszystkich wydatków konsumpcyjnych. Wartości te są porównywalne z wydatkami na żywność w Chorwacji i na Łotwie, natomiast są zdecydowanie wyższe od wydatków w czeskich i węgierskich gospodarstwach domowych. W porównaniu natomiast z państwami Europy Zachodniej widoczna jest zdecydowana różnica pomiędzy wydatkami na żywność w młodych gospodarstwach domowych, ponieważ w tych krajach są one średnio o około 20% niższe.

Druga grupa wydatków, czyli wydatki na wyroby tytoniowe i alkohol w poszczególnych krajach Europy stanowi od około 3% do 9 % całości wydatków konsumpcyjnych. Wydatki polskich młodych gospodarstw domowych stanowią 6%, ale

są jedynie niższe od wydatków w gospodarstwach domowych na Węgrzech, natomiast porównywalne z wydatkami gospodarstw domowych w Wielkiej Brytanii i Czechach.

Wydatki na odzież i obuwie w młodych gospodarstwach domowych nie wykazują istotnych różnic w porównaniu z udziałami tych wydatków w strukturach wydatków gospodarstw domowych poszczególnych krajów Europy. Wartości te są zbliżone zarówno w przypadku porównywania wydatków młodych gospodarstw domowych z wydatkami gospodarstwami krajów Europy Zachodniej, jak i Wschodniej.

W przypadku wydatków związanych z utrzymaniem i wyposażeniem mieszkania wydatki młodych gospodarstw domowych wynoszą około 25% całości wydatków konsumpcyjnych. W krajach Europy Zachodniej z reguły przekraczają one 30%, zatem polskie gospodarstwa domowe wydają na ten cel mniejszą ilość swoich zasobów. Równocześnie można obserwować, że w porównaniu z krajami Europy Wschodniej polskie młode gospodarstwa domowe wydają na mieszkanie więcej, gdyż udziały tych wydatków w strukturze w poszczególnych krajach Europy Wschodniej są niższe i nie przekraczają z reguły 20%. Jedynie w przypadku czeskich gospodarstw domowych udział tych wydatków jest na tym samym poziomie co w Polsce.

Badane młode gospodarstwa domowe na ochronę zdrowia przeznaczały miesięcznie 2,7% wszystkich wydatków konsumpcyjnych. Wskaźnik ten wykazuje niższą wartość jedynie w Austrii, Chorwacji i Czechach. W pozostałych krajach osiąga on wyższe wartości w strukturze wydatków. Różnice te mogą być wynikiem zarówno wieku respondentów polskich młodych gospodarstw domowych, jak i organizacji systemu opieki zdrowotnej w poszczególnych krajach.

W przypadku kolejnej grupy wydatków, zauważalny jest zdecydowanie niższy udział wydatków na transport i łączność w całości wydatków konsumpcyjnych w młodych gospodarstwach domowych w porównaniu z gospodarstwami domowymi wszystkich krajów Europy. Różnice te jednak są zdecydowanie wyższe w przypadku podobnych wydatków w gospodarstwach domowych krajów Europy Zachodniej i wahają się w granicach 5 – 13%. W porównaniu z krajami Europy Wschodniej są te różnice niższe i wynoszą 2-9%.

Dwie ostatnie grupy wydatków przeznaczane są na edukację i rekreację. Wnioski tutaj są podobne, jak przy porównywaniu wydatków młodych gospodarstw domowych z wydatkami średnimi w Polsce i województwie zachodniopomorskim. Zdecydowanie wyższy jest udział wydatków na edukację w badanych młodych gospodarstwach, aniżeli w gospodarstwach domowych poszczególnych krajów Europy zarówno Wschodniej, jak i Zachodniej. Natomiast wydatki na rekreację są niższe w młodych gospodarstwach domowych, a podobny wskaźnik dotyczy tylko wydatków gospodarstw na Litwie.

Z przedstawionych danych wynika, iż największy udział w strukturze wydatków gospodarstw domowych, bez względu na kraj, mają wydatki na żywność, mieszkanie oraz transport i łączność. W krajach Europy Wschodniej wydatki na żywność przewyższają wydatki związane z utrzymaniem i wyposażeniem mieszkania. W krajach Europy Zachodniej występuje odwrotna zależność. Należy jednak dodać, iż porównywanie poszczególnych wydatków gospodarstw domowych ma charakter utrudniony, gdyż na kształtowanie się ich poziomu i struktury wpływa wiele czynników, do których przede wszystkim należą: ogólna sytuacja pieniężna – rynkowa, poziom i dynamika cen towarów i usług konsumpcyjnych oraz sytuacja finansowa gospodarstw domowych, która odzwierciedla możliwości w zakresie finansowania poszczególnych potrzeb, a ponadto przy porównywaniu struktur wydatków gospodarstw domowych w poszczególnych

krajach należy mieć także na uwadze miejsce zamieszkania, uwarunkowania wynikające z różnic społecznych, regionalnych, kulturowych i klimatycznych.

Na podstawie powyższych danych i próby porównań struktury wydatków badanych młodych gospodarstw domowych nie są widoczne uderzające podobieństwa, czy też różnice w stosunku do struktur wydatków ukształtowanych w innych krajach niezależnie od czasu. Tutaj jednakże, podobnie jak przy wcześniejszych porównaniach z Polską i województwem zachodniopomorskim, można wnioskować, iż to nie tylko wiek będący determinantą wyróżnienia młodych gospodarstw domowych odgrywa najistotniejszą rolę w kształtowaniu spożycia, ale są to także uwarunkowania makroekonomiczne związane z gospodarką danego kraju, postępem technologicznym, uwarunkowaniami ustrojowymi oraz inne czynniki bezpośrednio kształtujące zakupy, zarówno o charakterze ekonomicznym, jak i pozaekonomicznym.